

Book Review: The Verbal Behavior Approach

Kitap İncelemesi: Sözel Davranış Yaklaşımı

Turkish Journal of Special Education
Research and Practice
2025, Volume 7, Number 1, p 70-76
<https://dergipark.org.tr/trsped>
DOI: 10.37233/trsped.drr.1738557

Article History:

Received 10 July 2025
Revised 24 August 2025
Accepted 25 August 2025
Available online 5 September 2025

Ferdane Karayel-Gülmez¹

Reference:

Barbera, M. L. & Rasmussen, T. (2007). *The verbal behavior approach: How to teach children with autism and related disorders*. Jessica Kingsley.

Kaynak:

Barbera, M. L., & Rasmussen, T. (2017). *Sözel davranış yaklaşımı: Otizm ve diğer gelişimsel yetersizliği olan çocuklara dil ve konuşma becerilerinin öğretimi* (İ. D. Baş, Çev.; B. Birkan, Ed.). Agora Kitaplığı.

Bu çalışmada, Dr. Mary Lynch Barbera ve Tracy Rasmussen tarafından kaleme alınan, özgün adı "The Verbal Behavior Approach" olan, İlksen Dinçer Baş tarafından dilimize çevrilen ve editörlüğü Prof. Dr. Binyamin Birkan tarafından üstlenilen Sözel Davranış Yaklaşımı kitabı incelenmektedir. Eserde, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ve diğer gelişimsel yetersizliklerde dil ve konuşma becerilerinin desteklenmesine Sözel Davranış Yaklaşımı (SDY) çerçevesinde kapsamlı ve uygulamaya dönük bir bakış sunulmaktadır; değerlendirme, öğretim planlama ve izleme adımları bütüncül bir çerçevede ele alınmaktadır. Kitap 12 bölümden oluşmakta; 1-2. bölümlerde Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) temelli SDY'nin temel ilkeleri ve problem davranışlara müdahale yaklaşımları açıklanmaktadır. 3.-4. bölümlerde, öğretime başlamadan önce başlama düzeyinin güvenilir biçimde değerlendirilmesi ve pekiştireç belirleme sürecinin öğretim etkililiği açısından kritik rolü ele alınmaktadır. 5.-6. bölümlerde istek bildirme (mand) öğretiminin adımları ve günlük rutine entegrasyonu sunulmakta ve konuşmayan/az konuşan çocuklarda iletişimi artırmaya yönelik stratejilere odaklanılmaktadır. 7.-9. bölümlerde yanlışsız öğretim, ipuçlarının sistematik silikleştirilmesi ve hata düzeltme teknikleri ayrıntılandırılmakta; ayrıca alıcı dil ve diğer sözel olmayan becerilerin öğretimi ile sözel becerilerin yapılandırılması ele alınmaktadır. 10.-11. bölümlerde bireyselleştirilmiş eğitim planının bütünleştirilmesi örneklerle gösterilmekte ve tuvalet ile öz bakım öğretiminin planlanması ve sürdürülmesine yer verilmektedir. 12. bölümde ise ebeveynlere öneriler ve ev-genel ortam uygulamalarına ilişkin pratik ipuçları sunulmaktadır. Genel olarak, bu inceleme SDY temelli dil ve iletişim öğretimini sistematik biçimde planlamak isteyen aileler, öğretmenler ve uzmanlar için yararlı bir rehber sunmaktadır.

Suggested Citation: Karayel-Gülmez, F. (2025). Book review - The verbal behavior approach. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 7(1), 70-76. <https://doi.org/10.37233/trsped.drr.1738557>

¹ Ankara University, Institute of Education Sciences, Department of Special Education, Ankara, Türkiye, e-mail: : fkarayel@ankara.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6112-4061>

Bu çalışmada, OSB ve diğer gelişimsel yetersizlikleri olan çocuklara dil ve konuşma becerilerinin öğretiminde uygulamacı ve ebeveynlere rehberlik etmek amacıyla yazılmış olan “Sözel Davranış Yaklaşımı” adlı kitabın incelenmesi hedeflenmiştir. OSB olan bir çocuğa sahip Dr. Mary Lynch Barbera ve Tracy Rasmussen tarafından kaleme alınan bu kitabın editörlüğünü Prof. Dr. Binyamin Birkan üstlenmiştir. Barbera, bu kitapta kendi deneyimlerinden yola çıkarak erken tanı ve erken eğitime vurgu yapmakta, kendisi gibi ne yapacağını ve nereden başlayacağını bilemeyen ailelere yol göstermek amacıyla UDA ve SDY ilkelerinin nasıl kullanılacağına ilişkin açıklamalar ve uygulama örnekleri sunmaktadır. Uluslararası profesyonellerin yaklaşımlarından derlenerek ortaya çıkan bu kitap 12 bölüm 281 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın amacı SDY’nin genel hatlarını çizmek ve hem ebeveyn hem de uzmanlara temel bilgileri kazandırarak eğitim programlarını kolaylıkla oluşturabilmelerini sağlamaktır.

“UDA’yla Başlamak” isimli birinci bölümde, çocuğun dili işlevsel bir biçimde kullanabilmesinde UDA temelli SDY üzerinde durulmaktadır. SDY’nin Ayrık Denemelerle Öğretimde (ADÖ) olduğu gibi çocuğa yönerge verme, çocuktan tepki bekleme ve çocuğun verdiği tepkiye göre sonuç sunma ilkelerine göre işlediği ifade edilmektedir. SDY’nin sözel olmayan iletişim biçimlerini de kapsadığı ve hem sözel olan hem de sözel olmayan çocuklarda da kullanılabildiği vurgulanmıştır. SDY’nin önemli iki ögesi bulunmaktadır. Bunlar istek bildiriminin öğretimi ve pekiştirme seçimidir. Önemli olan, çocuğun yetişkini bir öğretmen olarak görmekten ziyade, ona istediği güzel şeyleri veren kişi olarak görmesi ve öğretmenle çalışmaya koşa koşa gitmesidir. Bölümde Lovaas yaklaşımları ve SDY arasındaki en büyük farkın ifade edici dilin öğretimi sürecinin farklılaşması olduğu belirtilmektedir. Lovaas yaklaşımlarında sözel ifadeler kullanmayan bir çocuğa ilk adımda ifade edici dil öğretimi yapılmazken, SDY’de sözel dil kullanmayan çocuğa isteklerini bildirmesi için çeşitli yollar sunulmaktadır. SDY’de çocuğun iletişim yeterliği basamaklandırılır, dil ve davranışa eş zamanlı olarak müdahale edilir, çocukla doğal bağlamlarda çalışılır ve çocuğun gelişimi süreç içinde kolaylıkla kaydedilir. Sonuç olarak bu bölümde SDY’nin temelleri, ilkeleri, iletişimde kullanımı gibi konulara değinilmiştir.

“UDA’nın ABC’si” isimli ikinci bölümde, çocukların problem davranışlarına müdahale edilmesi süreci UDA temeline dayalı olarak aktarılmaktadır. Bir çocuğun problem davranışlarına müdahale etmek için o davranışın işlevinin ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Yazarlar problem davranışın ne zaman ortaya çıktığının bilinmesinin yanında davranışın nerede ve ne zaman asla meydana gelmediğinin de bilinmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bir davranış, davranış gerçekleşmeden hemen meydana gelen öncül (A), öncülünden sonra çocuğun sergilediği davranış (B) ve çocuğun davranışı sonucunda yetişkin tarafından verilen tepki (C) olmak üzere üç terimli izlerlik kavramına dayalı olarak meydana gelmektedir. Çocuğun benzer öncüllere nasıl tepki vereceğini yetişkin tarafından verilen tepki (C) belirlemektedir. Bir çocuğun problem davranışına müdahale etmeden önce nereden başlanacağını bilmesine yardımcı olması amacıyla davranış hakkında veri toplamak gerekmektedir. Veri toplamak çocuğun davranışını neyin tetiklediği ve davranış sonucunda ne elde ettiği hakkında bilgi vermektedir. Davranışla ilgili veri toplandıktan sonra ikinci adım davranışın işlevini belirlemektir. Davranışların genel itibarıyla istenen bir şeyi elde etme, görevden kaçma ve duyuşsal uyaran elde etme olmak üzere üç temel işlevi bulunmaktadır. Son adım ise davranış değiştirme planı geliştirmektir. Davranış değiştirme planında kullanılacak stratejiler davranışın işlevine göre düzenlenmelidir. Bu stratejiler ya davranış ortaya çıkmadan önce davranışın engellenmesi ya da davranış sonrası yetişkinin ne yapması gerektiğine göre uygulanmaktadır. Bölümün sonunda ise davranışların işlevlerine göre davranış meydana gelmeden ve meydana geldikten sonra yapılacak uygulamalar örneklerle sunulmaktadır.

“Çocuğu Değerlendirme” isimli üçüncü bölümde, öğretime başlamadan önce çocuğun değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. SDY’de ifade edici dilin değerlendirilmesinin ilk adım olduğu, ifade edici dil becerilerinin ise istek bildirme, adlandırma, ekolali, söziçi ve doğaçlama şeklinde parçalara ayrıldığı belirtilmektedir. Bu bölümde ifade edici dilin alt basamakları tanımlanmakta ve bu basamakların nasıl değerlendirileceği örneklerle detaylandırılmaktadır. Çocuğun ifade edici dil becerilerinde hem zayıf yanları hem de güçlü yanlarının değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. İfade edici dilin dışında alıcı dil, taklit ve görsel performansı kapsayan sözel olmayan becerilerin değerlendirilmesi de bir sonraki adım olarak yer almaktadır. Sonuç olarak bu bölümde, çocuğa ifade edici dil becerilerinin öğretimine başlamadan önce becerinin başlama düzeyinin değerlendirilmesinin önemi, değerlendirmenin adımları ve nasıl yürütüleceği sunulmaktadır.

Kitabın dördüncü bölümü olan “Pekiştireç Belirleme” başlıklı kısımda çocuğun öğrenmesinde pekiştireçlerin önemi vurgulanmaktadır. İlk olarak güçlü pekiştireçlerin seçilmesi için çocuğun bireysel ihtiyaçlarına göre farklılaşan çeşitli ve geniş pekiştireç listesinin oluşturulması gerekmektedir. Bunun en önemli sebebinin çocukların farklı zamanlarda farklı şeylere tepki vermesi olduğu ve bu durumun da doyum ve yoksunluk ilkesiyle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Pekiştireç belirlemede ikinci önemli nokta pekiştirecin yetişkin tarafından kolayca kontrol edilecek şekilde seçilmiş olmasıdır. Yiyecek, içecek gibi pekiştireçlerin parçalara ayrılarak verilmesi, yiyecek içecek dışında video, televizyon gibi pekiştireçlerin de kısa saniyelik parçalara ayrılarak sunulması kolay kontrolü sağlamaktadır. Pekiştireç belirlerken kendini uyarıcı veya problem davranışların çok iyi ayırt edilmesi, yaşa uygun pekiştireçlerin belirlenmesi önemlidir. Çocuk için uygun pekiştireçler belirlendikten sonra pekiştirecin ortam, kişi ve materyal ile eşleştirilmesi aşaması gelmektedir. Öğretim ortamının, çocuğun isteyerek gideceği bir yer haline gelmesi, çocuğun sevdiği nesnelere kolayca erişebilmesi ve öğretim sürecinden mutlu olması, pekiştireçlerin doğru şekilde eşleştirilmesiyle mümkündür. Yazarlar bu bölümde sürekli pekiştirme ve değişken oranlı pekiştirmenin de üzerinde durarak pekiştireci yetişkinlerin değil çocukların belirlediğini vurgulayarak bölümü sonlandırmışlardır.

“İstek Bildirme” başlıklı beşinci bölümde, SDY’nin ayrılmaz bir parçası olarak istek bildirme üzerinde durulmuştur. Çocuk, uygun iletişim yollarını kullanarak istekte bulunduğunda, talebinin karşılanması davranışını pekiştirir. İstek bildirme öğretimine başlamadan önce çocuğun eğitimcinin yanına isteyerek ve mutlu bir şekilde gitmesi, tercih ettiği nesnelere ve pekiştireçlere ulaşabiliyor olması gerekmektedir. Yazarlar istek bildirme öğretimi sırasında aşırı genellemeyi önlemek adına bir defada üç veya beş istek bildirmenin öğretimini yapmayı ve gün içinde birçok fırsat oluşturmayı önermektedir. İstek bildirme öğretimi sırasında düzenli veri toplamanın da kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmenin en etkili yolu olduğu vurgulanarak bölüm sonlandırılmıştır.

“Konuşmayan veya Az Konuşan Çocuklarda Konuşmayı Arttırma ve Geliştirme” isimli altıncı bölümde, konuşamayan veya sözel dil çıktısı az olan çocukların iletişim kurmalarında UDA temelli davranışsal yaklaşımın benimsendiği ve bu süreçte araştırmalarla desteklenen stratejilerin kullanımına odaklanıldığı belirtilmiştir. Bu stratejiler; işaret dili, ses çıkaran cihazlar ve Resim Değiş- Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemleridir (PECS). Yazarlar bu bölümde ilk tercih ettikleri ve en kullanışlı buldukları stratejinin işaret dili olduğunu savunmaktadırlar. İşaret dilinin istenen her ortamda kolaylıkla uygulanabilmesi, çok amaçlı kullanım alanı sunması ve sözcüklerle birlikte kullanıldığında ses çıkarma ve konuşmanın gelişiminde etkili rol oynaması gibi faydalar sağladığı vurgulanmaktadır. İşaret dili öğretiminin faydalarının yanı sıra, bu öğretimi yapacak yetişkinlerin ipucu verme, şekil verme, pekiştirme ve silikleştirme gibi UDA

ilkeleri konusunda eğitim almış olmalarının gerekmesi, ayrıca işaret dilinin toplumda yeterince bilinmemesi ve kolayca anlaşılamaması gibi bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bölümün sonunda çocuğa en sevdiği beş-on pekiştirecin işaretinin öğretilmesi, konuşmayı desteklemek için tek heceli ve kolay sözcüklerin seçilmesi, çocuğun çıkardığı her türlü ses için pekiştireç sunulması, çocuğun sözcük ortamının zenginleştirilmesi, çocukla çalışan tüm kişilerin aynı sözcükler için aynı işareti kullanmaları ve işaret dili sözlüğü oluşturulması gibi öneriler sunulmaktadır.

“Yanlızsız Öğretim ve Transfer Yöntemlerinin Kullanımı” isimli yedinci bölümde, ipucu verme, ipucunun silikleştirilmesi ve hata düzeltmesi kavramları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. İpucu yöntemlerinin kullanımı UDA/SDY uygulamalarının olmazsa olmaz bir ögesidir. İpuçları farklı tipte ve yoğunlukta olmak üzere belirli bir hiyerarşi içinde sunulmaktadır. En yoğunndan en az yoğunna doğru ipuçları şu şekilde sıralanabilir: Tam fiziksel ipucu, kısmi fiziksel ipucu, jest ipucu, model olma, görsel-metinsel ipuçları ve sözel ipuçları. Fazla sayıda öncül olması ve ipucunun yeterinde yoğun olmaması çocuklarda görevi tamamlayamama ve kaçma gibi davranışları ortaya çıkarabilmektedir. Bu durumun yaşanmaması için çocuğa sunulan taleplerin ve beklenen görevlerin basit tutulması, ipucu sunumunun doğal ve nazik olması gerekmektedir. Çocuklar ipuçlarına düzenli bir şekilde tepki vermeye başladıklarında ipuçlarının silikleştirilmesi aşaması devreye girmelidir. İpucu denemelerinden hemen sonra transfer denemeleri ile silikleştirme çalışmalarına başlanabilir. Bu bölümde üzerinde durulan son konu ise çocukların hatalarının uygun bir biçimde düzeltilmesidir. Hatalara müdahale şeklinin çocukların gelişimlerini desteklemede önemli bir faktör olduğu üzerinde durularak bölüm sonlandırılmıştır.

Kitabın “Alıcı Dil ve Diğer Sözel Olmayan Becerilerin Öğretimi” başlıklı sekizinci bölümünde, dinleme becerisi olarak da adlandırılan alıcı dil becerilerinin önemi ve alıcı dilin çocukların gelişimlerinde bir kilometre taşı olduğu vurgulanmıştır. Dinleme becerileri başka kişilerin yönergelerine tepki verme olarak tanımlanmıştır. Dinleme becerilerinin öğretiminde ise sunulan yönergelerin çocuğun takip edebileceği şekilde basit olması, çocuktan yoğun taleplerde bulunulmaması, çocuğun çevresinde bulunan tüm bireylerin iş birliği içinde çalışmaları gerektiği ifade edilmiştir. Dinleme becerilerinin öğretildiği yoğun öğretim seansları yönergeleri takip etme, vücudun bölümlerini tanıma ve nesne tanıma olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Yönerge takibinin öğretiminde komutların çocuğa karıştırılarak sunulması, öğretim öncesi değerlendirme amacıyla ön yoklama alınması, çocuğun yerine getirebildiği komutların kaydedilmesi gibi noktalar vurgulanmıştır. Diğer bir beceri olan vücudun bölümlerinin öğretiminde birbirine yakın olmayan büyük vücut bölümlerinden başlanması, komutun arka arkaya fazla sayıda verilmemesi, farklı komutların değiştirilerek sırayla verilmesi önerilmiştir. Son olarak ise nesne tanıma becerilerinin öğretiminde önce tek bir nesne sunulması, çocuk beceriyi edindiğinde iki nesne ya da iki resim arasındaki farkın öğretiminin yapılması vurgulanmıştır. Bu bölümde ayrıca sözel olmayan dil becerilerinden taklit ve görsel performans becerilerinin öğretilmesiyle ilgili de bilgi verilmektedir. Genel olarak bu bölümde alıcı dil ve sözel olmayan dil becerilerinin aşamaları ve öğretimi hakkında uygulama örnekleri sunulmuştur.

“Sözel Becerilerin Öğretimi” isimli dokuzuncu bölümde, adlandırma, eko yapma ve söziçi beceriler olan sözel becerilerden bahsedilmektedir. SDY’de birincil amaç çocuğun başka insanlarla iletişim kurabilmesini sağlamak ve çocuğa sözel tepkiler verebileceği fırsatlar oluşturmaktır. Sözel becerilerin öğretiminde çocuğun istek bildirmesi ön koşuldur. İlk sözel beceri olarak ele alınan adlandırma becerileri çocuğun gördüğü, duyduğu, kokusunu ve tadını aldığı ya da dokunduğu şeyleri etiketlemesi olarak

tanımlanmaktadır. İlk adımda daha somut olması sebebiyle görülen şeylerin adlandırılması öğretilmeli, renk-biçim adlandırma, kokuyu ya da tadı adlandırma sonraki adım olmalıdır. Çocuğun hangi sözcükleri adlandırabildiğini takip etmek amacıyla sözcük listesi, yoklama formu tutulabilir. Sözel becerilerden bir diğeri ekolali becerileridir. Ekolali için sözel bir uyaran bulunması gerekmektedir. Ekolali öğretiminde nesnenin kendisi ya da resmi çocuğun görebileceği alanda yer almamalıdır. Eğitimci çocukla yüz yüze bakacak şekilde karşılıklı oturmalı, sözcüklerde sesleri vurgulamalı ve yüz hareketlerini kullanmalıdır. Son sözel beceri sorulara cevap verme ve sohbet etmeyi içeren söziçi becerilerdir. Yazarlar söziçi becerilerin öğretiminde şarkılarda boşluk doldurma etkinliklerinin kullanımının etkili olduğunu vurgulamaktadırlar. İlk başlarda tek sözcükle boşluk doldururken çocuk öğrendikçe hedef iki, üç sözcüğe çıkarılır. Şarkılarda boşluk doldurmadan sonra nesnelerin işlevleri ve nitelikleri üzerinde çalışılıp, çocuk ustalaştıkça 5N1K sorularına geçiş yapılabilir. Sözel becerilerin öğretiminde çocuk için işlevsel özellik taşıyan, çocuğun gelişimsel dil seviyesine uygun ve akıcı adlandırma yapabildiği sözcüklerin seçilmesi önemlidir. Bölümün sonunda sözel becerilerin öğretiminin önemi vurgulanarak bir sonraki adımın eğitim programı oluşturulması olduğu belirtilmiştir.

“Hepsini Bir Araya Getirmek” isimli onuncu bölümde, ise önceki bölümlerde bahsedilen tekniklerin bir araya getirilerek eğitim programı oluşturulması süreci ve UDA/SDY’nin doğal ortamda öğretim (DOÖ) ve yoğun denemelerle öğretim (YDÖ) bağlamlarında öğretilmesi hakkında bilgiler ve örnekler sunulmaktadır. DOÖ’de içeriği iyi tasarlanmış, planlı ve veri toplama içeren bir program çocuğun doğal ortamında uygulanmaktadır. YDÖ’de ise öğretim hedefleri, veri toplama, değişken oranlı pekiştirme tarifiyle oluşturulan eğitim planı masa başında yürütülmektedir. Bölümün sonunda yazarlar çocukların dil becerilerini artırmak ve problem davranışlarını azaltmak amacıyla SDY’nin nasıl kullanılacağını okuyucular tarafından öğrenildiğini varsayarak bölümü sonlandırmışlardır.

“Tuvalet ve Diğer Önemli Öz bakım Becerilerinin Öğretimi” isimli on birinci bölümde, tuvalet ve öz bakım becerilerinin öğretimi süreci aktarılmıştır. Tuvalet eğitimi çocuğun eğitim ortamına yerleştirilmesi, hizmetlere erişmesi ve sosyal ortamlarda kabul görmesini doğrudan etkilemektedir. Bölümün başında tuvalet eğitiminde izlenecek basamaklar, eğitimi kolaylaştıran etmenler, dikkat edilmesi gereken noktalar aktarılmıştır. Bu bölümde el yıkama, ceketini giyme çıkarma, yemek yeme gibi öz bakım becerilerinin öğretimine de değinilmiştir. Yazarlar öz bakım becerilerinin basamaklara ayrılan beceriler olması sebebiyle öğretimde zincirleme gibi farklı yöntemlerin kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar. Çocuklara öz bakım becerilerinin öğretilmesinin öneminin bilimsel çalışmalarla ortaya konduğu, bu becerilerin öğrenilmesinin çocuklara dil ve akademik becerileri öğrenmeleri için daha fazla zaman sağladığı vurgulanarak bölüm sonlandırılmıştır.

Kitabın son bölümü olan “Son Söyleyeceklerim” isimli on ikinci bölümde, yazarlardan Barbera, özellikle OSB olan bir çocuğa sahip anne olarak ebeveynlere öneriler sunmuştur. Ebeveynlere çocuklarının yetersizliklerini olabildiğince hızlı şekilde kabullenmelerini, çocuklarının gelişimlerini başka çocuklarla kıyaslamamalarını, çocuklarının zayıf yanlarıyla beraber güçlü taraflarını da fark etmelerini, çocuklarını yüksek işlevli veya düşük işlevli olarak etiketlememelerini, çocuklarının haklarını en iyi şekilde savunmalarını, çocukları için uygun eğitime bir an önce başlamaları ve birden fazla eğitimi aynı anda kullanmamalarını, çocuklarının aldıkları eğitim hakkında olabildiğince detaylı bilgiye sahip olmalarını ve kendi ruhsal durumlarına da önem vermelerini önermektedir.

Bu çalışmada incelenen “Sözel Davranış Yaklaşımı” adlı kitabın, OSB ve diğer gelişimsel yetersizlikleri olan çocuklarda dil ve konuşma becerilerinin kazandırılmasına yönelik olarak UDA temelli SDY’yi kapsamlı, sistematik ve uygulanabilir biçimde ele aldığı görülmüştür. Kitap, ebeveynlere ve öğretmenlere yol gösteren öneriler ve uygulama örnekleri sunarak alanda rehber niteliği taşımaktadır. Kitap, hem kuramsal altyapıya hem de uygulama örneklerine yer vererek SDY’nin ilkelerini açık, net ve anlaşılır bir biçimde tanımlamakta; çocukların değerlendirilme süreçleri, pekiştirme seçimi, pekiştirme kullanımı, ipucu kullanımı, istek bildirme, sözel ve sözel olmayan becerilerin öğretimi gibi konuları bilimsel temellere dayandırarak sunmaktadır. Kitapta sunulan bilgilerin bilimsel temellere dayalı olması, bilgilerin sade ve anlaşılır bir dille aktarılması hem alanda çalışan uzmanlar hem de eğitim sürecine aktif olarak katılan ebeveynler için destekleyici bir rehber görevi görmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin bilimsel dayanaklı uygulamalara yönelik görüşlerinin incelendiği bir çalışmada, öğretmenler UDA, doğrudan öğretim, basamaklandırılmış öğretim, fiziksel yardım, ipucu, yanlışsız öğretim yöntemi, PECS, model olma gibi stratejilerin akıllarına ilk gelen bilimsel dayanaklı uygulamalar olduğunu belirtmişlerdir (Çil, 2021). Özdemir ve Odluyurt (2022) tarafından OSB olan çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen çalışmada ise öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen öğretmenlerin büyük bir bölümü bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkında derinlemesine bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Aslan (2020) ise kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına vurgu yaparak okul öncesi eğitim ortamlarında UDA temelli “pekiştirme, doğal öğretim stratejileri, etkinlik çizelgeleri ve öykü temelli uygulamalar” gibi stratejilerin kullanıldığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, UDA/SDY temelli öğretim stratejileri Türkiye’de özel eğitim uygulamalarında kullanılabilirliği açısından incelendiğinde, kitabın özellikle bireyselleştirilmiş eğitim planlarının yapılandırılması, çocuğun eğitimine aile katılımının güçlendirilmesi ve veriye dayalı karar alma uygulamaların yaygınlaştırılması bakımından önemli bir güce sahip olduğu düşünülmektedir. SDY’nin sistematik bir yapıya sahip olması, değerlendirme, öğretim ve izleme süreçlerinde objektif biçimde uygulanmasına olanak tanımakta ve bu yönüyle özel eğitim alanına önemli katkılar sunmaktadır. Kitabın özel gereksinimli çocuklarla çalışan okul öncesi ve sınıf öğretmeni gibi genel eğitim öğretmenlerine de kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Yazarlardan biri olan Barbera aynı zamanda OSB olan bir çocuğa sahip olması sebebiyle kitapta kişisel deneyimlerinden örnekler vermiş, kaynak önerilerinde bulunmuştur. Yazarın kendi ebeveynlik deneyimlerinden yola çıkarak sunduğu bilgiler, kitabın akademik gücünü artırmakla kalmayıp, alanda uygulayıcı ve uzmanların karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm odaklı yaklaşımlar geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Uygulamacılarla birlikte ebeveynlerin de günlük yaşamlarında çocuklarını desteklemede duyarlılık kazanmalarına yardımcı olacaktır. Bu bağlamda kitap, erken müdahale, öğretimde davranışsal yaklaşımlar ve aile eğitimi gibi alanlarda alan yazına hizmet etmektedir.

Kaynakça

- Aslan, Y. G. (2020). Otizm spektrum bozukluğu olan okul öncesi çocuklarının kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarına uygulamalı davranış analizinden yansımalar. *Sakarya University Journal of Education*, 10(1), 166-188. <https://doi.org/10.19126/suje.587131>

- Barbera, M. L., & Rasmussen, T. (2017). *Sözel davranış yaklaşımı: Otizm ve diğer gelişimsel yetersizliği olan çocuklara dil ve konuşma becerilerinin öğretimi* (İ. D. Baş, Çev.; B. Birkan, Ed.). Agora Kitaplığı.
- Çil, H., (2021). *Özel eğitim öğretmenlerinin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitimlerinde kullandıkları bilimsel dayanaklı uygulamalara yönelik görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, D., & Odluyurt, S. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkındaki görüşleri. *The Journal of Kesit Academy*, 8(30), 49-73.

Author's Declarations

Authors' Contributions: The researcher conducted the study independently, and all contributions belong solely to the author.

Ethics Approval and Consent to Participate: Since the study presented in this article is a book review, approval from an ethics committee was not required.

Competing Interests: The authors declare that they have no competing interests.

Funding and Acknowledgements: No funding was received for this research.